

the fact that the development of the British foreign languages education can not be considered simultaneous and linear because of the division of this country in different parts (England, Scotland, Wales, and Northern Ireland), each of them is peculiar for the adoption of their own legislative documents, the author of the article defines the peculiarities of the development of the foreign languages education separately and demonstrates certain similarities and differences that are peculiar for teaching foreign languages in each of them.

Besides, in the article, the aims that are set by the British foreign languages education as well as the innovations which were implemented are determined. These changes had a considerable impact on the integrated teaching approaches which assures not only the communicative skills improvement but also promotes obtaining practical knowledge by pupils in other subjects. The assessment of the pupils' academic achievements became innovative, as well. The author of the article provides a modern scheme of such assessment which is actively used by the pedagogues in the process of teaching pupils at schools and promotes the accurateness of their academic results.

Key words: pupils, school, Great Britain, foreign languages education, educational programs, integrated approach, pupils' academic achievements assessment, communicative competence, academic aims, outcomes of teaching.

УДК 373.5.016:811.161.2'373.45

Гудима Н.В.

Nudyma N.

ЛЕКСИКОГРАФІЧНА РОБОТА НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ З ВИВЧЕННЯ ЗАПОЗИЧЕНОЇ ЛЕКСИКИ

LEXICOGRAPHICAL WORK AT THE UKRAINIAN LESSONS AIMED AT LOANWORDS LEARNING

Невід'ємною ознакою високої мовної культури є володіння лексичним багатством рідної мови. Вивчення лексики в освітньо-пізнавальному плані забезпечує засвоєння учнями наукових відомостей з лексикології, передбачених шкільною програмою. Учні знайомляться зі словом як лексичною одиницею, зі значенням слова, з лексичними шарами української мови з погляду походження і продуктивності вживання запозичених слів.

У статті проаналізовано лексикографічну роботу на уроках української мови з вивчення запозиченої лексики; встановлено, що запозичені лексеми ґрунтуються на позамовному, лексико-граматичному, семантичному, діяхронічному принципах. Кожний із цих принципів забезпечує багатогранну роботу над словом як на уроках української мови, так і на уроках з інших предметів.

З'ясовано, що розвиткові практичних навичок під час вивчення запозиченої лексики в загально-освітній школі сприяють різні типи вправ із залученням відповідних словників. Запропоновано систему лексикографічних вправ для вивчення запозиченої лексики на уроках української мови.

Ключові слова: лексикологія, лексикографія, словник, урок української мови, запозичена лексика, вправа, слово, методика, вивчення.

Вивчення лексикології у шкільному процесі української мови посідає одне з провідних місць. Як навчальний предмет українська мова реалізує дві важливі соціально-буттєві функції розвитку школяра: функцію пізнання і налагодження комунікації з суспільством та функцію інтелектуального, духовно-морального, емоційного формування особистості. Оскільки обидві функції реалізуються засобом слова, то лексика відіграє першорядну роль у комунікативно спрямованому навчанні.

Вивчаючи лексику, школярі знайомляться з системою лексичних понять, перед ними розкриваються внутрішньооб'єктивні зв'язки, що створює передумови для вивчення різних розділів шкільного курсу на лексичній основі для цілеспрямованого збагачення словникового запасу учнів.

Шкільний курс лексики базується на відповідних лінгвістичних засадах, під якими варто розуміти той комплекс вихідних позицій мовознавства, що становлять теорію і практику вивчення лексики в школі. Такою вихідною точкою для методики вивчення лексики є вчення про функціональну реальність, що являє собою центральну функціонально-структурну одиницю мови.

Метою нашої статті є аналіз принципів вивчення запозиченої лексики у загальноосвітній школі та опис роботи зі словниками на уроках української мови із запозиченої лексики.

Методика викладання запозиченої лексики в школі вивчалася багатьма дослідниками, серед яких О.М. Беляєв, О.В. Кучерук, В.І. Масальський, В.Я. Мельничайко, І.С. Олійник, М.І. Пентиліук, Г.О. Передрій, С.Х. Чавдаров та ін.

Оскільки лексика тієї чи тієї мови не є звичайною сумою слів, а певною системою співвідносних і взаємопов'язаних фактів, то лексикологія є наукою не про окремі слова, а про лексичну систему мови загалом. У лексикології слова вивчають з погляду їх смислового значення, місця в загальній системі лексики, походження, вживаності, сфери застосування в процесі спілкування, експресивно-стилістичного характеру.

Теми з лексикології, відібрані для вивчення в школі й представлені в програмах і підручниках, в основному відповідають сучасному рівневі розвитку лексикології як науки. Зокрема, таке лексичне поняття, як запозичені слова, допомагає учням усвідомити, що лексика української мови виникла не одразу – вона формувалася впродовж тривалого історичного періоду і є продуктом багатьох епох [3, с. 65].

Порядок повідомлення інформації про лексичні явища, які вивчають у загальноосвітній школі, такий: 1) визначення поняття, його сутності; 2) мета використання лексичного явища в мовленні; 3) способи відображення цього явища у словниках; 4) використання його в різних стилях мовлення [3, с.76]. Наприклад, вивчаючи запозичені слова, учні разом з учителем з'ясовують визначення запозиченого слова, його походження. Учитель акцентує увагу на тому, що запозичені слова – важлива ознака кожної високорозвиненої мови; досконале володіння мовою, її засобами значною мірою залежить від знання запозичених слів, уміння користуватися ними у власному мовленні. Учні дізнаються, що запозичені елементи фіксуються словниками, в яких слова супроводжуються спеціальними стилістичними помітками та тлумаченням. Наприклад: *батут* (фр. batoude, від іт. battuta – букв. удар) – гімнастичний снаряд для стрибків у вигляді натягнутої горизонтально капронової або металевої сітки, що пружинить [9, с. 85]; *брейк* (англ. break – ламатися) – молодіжний естрадно-спортивний танець, що виконується в стрімкому темпі і включає елементи пантоміми та акробатики, а також музика цього танцю [9, с. 103]; *кіднепінг* (англ. kidnapping, від kid – дитина + пар – викрадати) – викрадання людей, переважно дітей, із метою отримання викупу [9, с. 296].

Учні дізнаються також, що запозичені слова нерівноцінні за вживанням у тому чи тому стилі мовлення. Так, у слові *коктейль*, окрім відомого значення – «напій, що становить суміш коньяку, лікеру та вин, іноді з цукром, прянощами тощо» [9, с. 533], – в аналізованій період з'явилося нове, більш загальне – «будь-яка суміш чого-небудь». Напр.: *Я би ні за що не пила коктейль з таким дизайном пляшки* [І. Карпа]; *Один коктейль називається «Малютко» і допомагає бути енергійним цілу ніч* [Л. Дереш]. Іншомовне слово *грант* здавна відоме в українській мові як екзотизм, що позначає спадковий титул аристократа в Іспанії, а також особу, яка має цей титул. Сьогодні ця лексична одиниця має нове переносне значення – «той, хто відомий, видатний, досяг значних результатів, успіхів у певній галузі чи справі, у виробництві чого-небудь».

Напр.: *Газета їхня працювала від якогось фонду демократичного розвитку, редактор – підар-проніра – вибив із америкосів солідний **грант** і вони запустили в світ свою незалежну газету* [С. Жадан]. У сучасній українській прозі слово *абордаж* широко вживається також з інноваційною семантикою – «захоплення людської свідомості». Напр.: *Пряма першою пішла на **абордаж** людського сприйняття. Пряма розбиває хаос першопростору на співплощини, на «тут» і «там»* [Л. Дереш]. У сучасних лексикографічних працях подано лише пряме значення цього слова: «старовинний спосіб морського бою – зчеплення суден для рукопашного бою».

Запозичені слова по-різному використовуються в мовленні. Це залежить від смислових та стилістичних відтінків слів. Запозичені слова, які обмежені у вживанні, використовуються у розмовному або художньому стилі. Наприклад, у художньому стилі запозичені елементи вживаються заради експресивно-стилістичної функції, у розмовному здебільшого запозичені слова виконують номінативну функцію. Зокрема, такі іншомовні слова, які не зафіксовані словниками запозичених слів, як *бас-гітарист* (музикант, який грає на гітарі низького регістру), *віце-міс* (дівчина, яку обирають голосуванням на конкурсі краси; перша після переможниці), *арт-директор* (керівник артистичного шоу, концерту). Порівн.: *Можливо, якби Терезка спрямувала цей таємничий намір на щось людське, – на конкретного молодого чоловіка, що самотів за нею в сусідній аудиторії, або на відомого **бас-гітариста**...* (Л. Дереш); *...що в Полтаві він два роки жив із україночку, що трохи була від нього старша, але ж була **віце-міс** Полтава...* (І. Карпа); *Гога обіцяв познайомити **компаньйона** з майбутнім **арт-директором*** (С. Жадан); *«Викликати тобі таксі?», – питаюсь я і йду до **кельнера**. **Кельнер**, молодий італієць, підморгує мені обома очима, викликає по телефону таксівку й весело соває мені презерватив* (С. Жадан). Слово *кельнер* (офіціант у ресторані) поширене у німецькомовному середовищі та є дублетом до власне українських мовних одиниць. Усі названі запозичені лексеми виконують номінативну функцію.

Вивчення запозиченої лексики, як відомо, ґрунтується на таких принципах: позамовному; лексико-граматичному; семантичному; діяхронічному. Кожний із цих принципів забезпечує багатогранну роботу над словом як на уроках української мови, так і на уроках з інших предметів [3, с. 75]. Розглянемо їх.

Позамовний, або екстралінгвістичний принцип вивчення лексики вимагає зіставлення слів з тими реаліями, які вони називають. На цьому принципі ґрунтується визначення поняття про запозичення, відповідні види наочності тощо. Наприклад, малюнки в підручниках з надписами чи без них з успіхом використовуються вчителем для з'ясування суті запозиченої лексики. Аналізуючи малюнки без надписів, учні йдуть до слова через його предметне зображення, а при аналізі малюнків з надписами – від слова до предмета чи явища зображеного на малюнку. Щоб пояснити учням слово *боулінг*, учитель повинен зобразити на малюнку зал з доріжкою для гри в кеглі і людину, яка кидає шар у кеглі. На другому малюнку слід зобразити результат кидання шару людиною, тобто кеглі, які впали та які залишилися стояти. Таким чином, під час аналізу зазначених малюнків учень краще зрозуміє значення слова *боулінг*. Напр.: *Тут така велика зала при муніципалітеті, стільці виносяться і виносяться, так що, маючи бажання, можна влаштувати, що завгодно, наприклад турнір із **боулінгу**, стіни міцні, стеля десь далеко вгорі, хоча на висоті метрів чотирьох справа наліво над залом нависає вузький місток* [С. Жадан].

Лексико-граматичний принцип ґрунтується на зіставленні лексичного і граматичного значень запозичених слів і допомагає в роботі над іншомовним словом з абстрактним значенням. Наприклад, розрізнення омонімів *бал* (танцювальний вечір) *...вона кружляла у розкішній сукні, наче королева **балу**, прекрасно усвідомлюючи, який тут створює гламур* [Л. Дереш] і *бал* (цифрова відмітка про успіх учня); *туш* (чорна фарба) або *туш* (музичне привітання) відбувається не тільки за лексичними значеннями, але й за їхніми граматичними

ознаками: ...просто торкався долонями її обличчя, розмазуючи помаду й туш... [С. Жадан]; ...помада...потемніла, туш розтекла... [С. Жадан]. Цей принцип сприяє здійсненню взаємозв'язку лексики і граматики.

Семантичний принцип використовується при вивченні, зокрема, лексичного значення запозичених слів, синонімів, міжмовних антонімів, омонімів. Відомо, що слово, вступаючи в різні семантичні зв'язки з іншими словами утворює лексичну парадигму. Щоб з'ясувати значення того чи того члена цієї парадигми, воно зіставляється з іншими словами. Таке зіставлення відбувається на основі семантичного принципу. Його реалізація вимагає спостережень над лексичним значенням запозичених слів. Наприклад, щоб зрозуміти значення слова академічний варто навести учням два приклади, в яких це слово вживається з різними значеннями: академічна заборгованість та академічний театр; театральна драма та життєва драма.

Взаємозв'язок слова з історією народу виражається в з'ясуванні його етимології. Розкриття цього взаємозв'язку досягається за рахунок діахронічного принципу, який допомагає формувати в учнів правильне розуміння розвитку словника і мови загалом як явищ, зумовлених історією розвитку суспільства. Історичні зміни в житті народу викликають певні зміни в словниковому складі мови. Діахронічний принцип зумовлює вивчення застарілих слів і неологізмів, лексичних понять, пов'язаних з походженням і розвитком словникового складу мови. Наприклад, для успішного вивчення застарілих слів необхідно зіставити історію речі та історію слова [3, с. 87]. Принцип реалізується в підручнику у формі малюнка, на якому зображена вітрина музею старих речей із назвами. Вчитель разом з учнями розглядає зображені на малюнку речі і ставить учням такі запитання: Чи є серед намальованих предметів такі, якими ми зараз користуємося? Де ми з ними можемо зустрітись? Учні разом з учителем роблять висновок про те, що зображені на малюнку предмети вийшли із ужитку, а отже, і їхні назви є застарілими: дантист, лосини, патефон тощо.

На нашу думку, найпродуктивнішим принципом вивчення запозиченої лексики є лексико-граматичний принцип, який дозволяє розглянути шари запозиченої лексики як внутрішньомовний та зовнішньомовний чинники розвитку та збагачення словникового складу української мови. Лексико-граматичний принцип є зв'язком навчання з життям, свідомого навчання, творчої активності. Наприклад, учитель на уроці розповідає про слова, які запозичені з інших мов, пояснює те, як вони потрапили в українську мову, повідомляє про час їхнього проникнення в нашу мову, про історію цих запозичень, їхні характерні ознаки і засвоєння українською мовою. Неабияке значення при вивченні запозиченої лексики в загальноосвітній школі мають словники іншомовних слів, у яких не тільки міститься вказівка на джерело запозичення, але й лексичне значення цього слова, його стилістичне вживання, що значно полегшує сприйняття іншомовностей учнями. Найбільш популярними є Новий словник іншомовних слів: близько 40 000 сл. і словосполучень (укладачі Л.І. Шевченко, О.І. Ніка, О.І. Хом'як, А.А. Дем'янюк, 2008); Словник іншомовних слів (ред.-упоряд. О.С. Мельничук, 1985); Словник іншомовних слів (уклад. С.М. Морозов, Л.М. Шкарапута, 2000); Словник іншомовних слів: 23 000 слів та термінологічних словосполучень (уклад. Л.О. Пустовіт та ін., 2000); Сучасний словник іншомовних слів (уклад. Л.І. Нечволод, 2007); Сучасний словник іншомовних слів: Близько 20 тис. слів і словосполучень (гол. ред. В.І. Шинкарук, 2002).

Розвиткові практичних навичок під час вивчення запозиченої лексики в загальноосвітній школі сприяють різні типи вправ із залученням відповідних словників.

Наприклад, можна запропонувати учням розподілити слова на групи залежно від їхнього походження (слова написані на дошці); пояснити, за якими ознаками те чи те слово можна віднести до відповідної групи: *агент, бекон, гетеро, диплом, какао, коледж, ліцей, мандарин, сендвіч, салют, сенсація, секрет, стюардеса, цинізм, юрист*.

Під час виконання цього завдання вчитель знайомить учнів з етимологічним словником, зі словником іноземних слів, з тлумачним словником. Слід також звернути увагу учнів на те, що стислі відомості про походження іншомовних слів в українській мові подаються в тлумачних словниках; у словниках іншомовних слів зазначається джерело та розкривається лексичне значення цього слова в мові, яка передає, а більш ґрунтовні відомості про походження слова подаються в етимологічних словниках: у них, окрім мови-джерела та мови-посередника, зазначається час запозичення, смислові та граматичні зміни, які відбувалися на ґрунті української мови.

Навчальний процес, особливо вивчення запозиченої лексики, без словників уявити важко. Словник стає не лише довідником, не тільки шляхом збагачення словникового складу учнів, а й виконує виховну функцію. Через любов до мови виростає повага й до її носія, виховуються почуття патріотизму та інтернаціоналізму.

Робота зі словниками на уроках з вивчення запозиченої лексики базується на психолого-педагогічних засадах пізнання: від незнання до знань, від мало знайомого до більш відомого. «Серед книжного багатства особливе місце посідають словники як вияв духовних цінностей народу, відображення його мовної культури і національної долі в певну епоху. Дійсно, отримання повноцінної освіти сьогодні практично неможливе без звернення до цього інтелектуального наставника і порадника, своєрідного путівника в океані лексичних скарбів мови, рятувального маяка лінгвістичної інформації в безбережному словесному морі, незмінного довідника у праці практика і науковця» [3, с. 145].

Проте варто зазначити, що в шкільному курсі української мови взагалі й під час вивчення запозиченої лексики зокрема робота зі словниками майже не здійснюється. На це є низка причин: обмежена кількість годин на вивчення теми, відсутність доступу учнів і учителів до словників іншомовних слів. Дається взнаки і недостатній рівень сформованих умінь користуватися словниковою продукцією. Окрім того, в учнів та викладачів здебільшого виникають труднощі у визначенні лексикографічних видань.

При організації словникової роботи вчитель постійно орієнтується на рівень розвитку мови учнів. З одного боку, вчитель є свідком незвичайно тонкої словникової інтуїції дитини, з іншої – спостерігає ускладнення дітей в галузі слововживання та словосприйняття, ускладнення, яке виявляється в словникових недоліках, наявності або відсутності яких є показником рівня розвитку мови. Для розвитку зазначених умінь та навичок учитель може запропонувати учням виявити та виписати зі словників слова, запозичені з певної мови разом із словниковою статей. Робота такого типу не тільки формуватиме навички лексикографічної роботи, але й поповнюватиме лексичний запас учнів, їхні вміння систематизувати, аналізувати тощо.

Далі вправи варто ускладнювати. Так, наприклад, можна запропонувати учням прослухати уривки з творів сучасної української літератури, мова якої характеризується перенасиченням іншомовних елементів:

*Вони будуть маскуватись за **брендами** й музичними термінами, вони пустять посеред себе **рекламні ролики** й досвідчених **промоутерів**, вони заповнять ефір старанно й уміло, як мама в дитинстві заповнює **сендвічами** кошик для виїзду на природу (С. Жадан); Серед усього тамтешнього розмаїття **кабріолетів** ми на орендованому «субару форестері» почувалися просто вуйками на фірі (І. Карпа); Юрік скаржитись, що матиме проблеми з рублями, це ж по курсу треба рахувати, невідомо, що там із **баксом**, із **баксом** все нормально (С. Жадан), Це від Каті такий шматок листа. Мене дуже-дуже тішать її **меседжі** (І. Карпа); Відтак Майнес розповідає нам, як його тато, будучи колись припанкованим студентом **інженерного факультету**, а не **біг-босом** паперової компанії, смажив на кімнатному обігрівачі **сардельки** (І. Карпа).*

Діти на слух сприймають текст, виписують з нього іншомовні елементи, за словниками різних типів з'ясовують їхнє походження і рівень адаптації у сучасній українській мові, якщо можливо, підбирають відповідники з сучасної української мови.

Завдання такого типу розвиває у дітей увагу, слухову пам'ять, примушує застосовувати знання з іноземної мови, здійснювати лексикологічний аналіз, працювати із словниками.

Щоб перевести запозичену лексику в активний словник учня, вчитель повинен пропонувати учням відповідні вправи із використанням словників. Наприклад, учитель може дати учням завдання виписати зі словника запозиченої лексики лексеми, які мають абсолютні синоніми в сучасній українській мові та які абсолютно рівноправні з ними у вживанні. Можна також запропонувати школярам заповнити таблицю прикладами зі словника іншомовних слів:

Сфери життя суспільства	Запозичена лексика
Галузь техніки	<i>Копірайт, принтер, ноутбук, сканер, тюнер...</i>
Економіка	<i>Менеджмент, офшор, маркетинг, депозит...</i>
Суспільно-політична лексика	<i>Імпічмент, мер, спікер, електорат...</i>
Спортивна лексика	<i>Боулінг, ушу, шейпінг, каланетік...</i>
Галузь культури	<i>Імідж, гала-концерт, хіт-парад, тайм-шоу...</i>
Галузь побуту	<i>Кондиціонер, мікрохвильова піч, тостер, фреш...</i>

Отже, вивчаючи запозичену лексику, учні повинні усвідомити, що сучасна українська літературна мова пройшла довгий шлях розвитку, вона є продуктом багатьох поколінь. Кожне нове явище, предмет, ознака, дія викликали у ній появу нових слів, нових значень, які є збагаченням словникового складу української мови. Процес запозичення слів – природний та неминучий, вживання іншомовних слів, як і інших регулює лексична норма. Тому, вибираючи слова, ми повинні звертати увагу на значення, стилістичну забарвленість, вживаність, сполучуваність з іншими словами. Порухення будь-якого з цих критеріїв призводить до мовленнєвих помилок. Щоб уникнути мовних помилок та недоліків учнів слід активно користуватися словниками, без потреби та незнання значення іншомовного слова не вживати його, намагатися, якщо це можливо, замінювати запозичені слова українськими синонімами, тим самим збагачуючи культуру та розвиток мовленнєвої діяльності. А останнє є актуальним завжди і розкриває безмежні можливості для наукової, лексикографічної та навчальної роботи.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел]. – К. ; Ірпінь: ВТФ Перун, 2005. – 1728 с.
2. Гудима Н.В. Словник іншомовізмів української постмодерної прози / Н.В. Гудима. – Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О.А., 2011. – 208 с.
3. Методика вивчення української мови в школі / А.М. Беляєв, В.Я. Мельничайко, М.І. Пентиліук та ін.: Посібник для вчителів. – К. : Рад. школа, 1987. – 246 с.
4. Словник іншомовних слів. – 2-ге вид., випр. і оновл. / [ред.-упоряд. О.С. Мельничук]. – К. : УРЕ, 1985 – 716 с.
5. Словник іншомовних слів / [уклад. С.М. Морозов, Л.М. Шкарапути]. – К. : Наук. думка, 2000 – 680 с.
6. Словник іншомовних слів: 23 000 слів та термінологічних словосполучень / [уклад. Л.О. Пустовіт та ін.]. – К. : Довіра, 2000. – 1018 с.
7. Сучасний словник іншомовних слів / [уклад. Л.І. Нечволод]. – Х. : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2007. – 768 с.
8. Сучасний словник іншомовних слів: Близько 20 тис. слів і словосполучень / [гол. ред. В.І. Шинкарук]. – К. : Абрис, 2002. – 675 с.
9. Шевченко Л.І. Новий словник іншомовних слів: близько 40 000 сл. і словосполучень / Л.І. Шевченко, О.І. Ніка, О.І. Хом'як, А.А. Дем'янюк. – К. : АРІЙ, 2008. – 672 с.

The integral characteristic of high language culture is the knowledge of the native language lexical variety. Educational and cognitive aspects of vocabulary learning supply pupils with the lexicology information provided by the curriculum. Pupils get acquainted with the word as a lexical unit, the meaning of a word, the lexical layers of the Ukrainian language from the point of view of loanword origin and usage efficiency.

The article analyses the lexicographical work at the Ukrainian language lessons aimed at loanwords learning. It has been determined that the loanwords are based on the extralanguage, lexical and grammatical, semantic and diachronic principles. Each of these principles provides diverse work on the word at the Ukrainian language lessons, as well as at the other lessons.

It has been found out that different types of exercises done with the help of dictionaries assist practical skills development in the process of learning loanwords at secondary school. The system of exercises for the loanwords learning at the Ukrainian lessons has been modeled.

Key words: *lexicology, lexicography, dictionary, the Ukrainian language lesson, loanword, exercise, word, methods, learning.*

УДК 37.013.74

Демченко О.Й.

Demchenko O.

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДОШКІЛЬНИХ УСТАНОВ ТА ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В АНГЛІЇ В КІНЦІ ХХ – НА ПОЧ. ХХІ СТ.

THE DEVELOPMENT OF THE SYSTEM OF QUALIFIED WORKERS WITH YOUNG CHILDREN AND PRIMARY SCHOOL TEACHERS TRAINING IN ENGLAND AT THE END OF XX – BEGINNING OF XXI CENTURIES

У статті досліджено основні етапи реформування системи підготовки кваліфікованих працівників дошкільних закладів та вчителів початкової школи в Англії в кінці ХХ – на поч. ХХІ ст. Проаналізовано значення національних стандартів для раціоналізації моделей підготовки спеціалістів у роботі з дітьми 3–11 років. Визначено основні проблеми, які постають перед британським суспільством на шляху імплементації національних професійних стандартів на сучасному етапі. Обґрунтовано раціональність творчого використання досвіду Англії в цій сфері для покращення освітньої політики України.

Ключові слова: *працівник для роботи з малими дітьми, вихователь, дошкільна установа, національні стандарти для роботи з малими дітьми, професійні вміння, практичні навички, професійна компетентність, різноступенева система надання послуг.*

Сучасний етап розвитку України ознаменований її інтеграцією до європейської спільноти. Орієнтація на загальноєвропейські рекомендації щодо якості освіти передбачає модернізацію професійної підготовки педагогічних кадрів. Для визначення основних напрямів функціонування педагогічної освіти в Україні важливого значення набуває вивчення та аналіз досвіду країн Європейської співдружності. Особливої уваги заслуговує досвід Англії, в якій склалася національно-самобутня, перевірена життям система підготовки майбутніх працівників дошкільних установ та вчителів початкової школи. Ця система стала основою формування